

Handläggare: Elisabet Wannberg
Telefon: 08-50831561

Till
Kulturnämnden

KuN 2012-12-13
Nr 8

Remissvar rörande samråd om program för Aspudden och Midsommarkransen i stadsdelen Hägersten, Dp2011-08257

Förslag till beslut

Att i huvudsak tillstyrka föreslaget program med de synpunkter och ändringar som föreslås i detta tjänsteutlåtande.

Sammanfattning

Stadsbyggnadskontoret har utarbetat ett program för vidare bebyggelseutveckling i stadsdelarna Aspudden och Midsommarkransen. Nybebyggelse föreslås på 23 olika platser. Kulturförvaltningen ser att möjligheter till nybebyggelse finns och kan prövas på flera platser. På ett par platser anser dock förvaltningen att nybebyggelse inte är lämplig eftersom detta skulle påverka de kulturhistoriska värdena negativt; intill Uppenbarelskyrkan, på Svandammsplan och på hållarna nedanför kvarteret Kastanjen. Vidare anser förvaltningen att planen för fastigheten Brandstegen 1 skall anpassas så att en större del av brandstationen som äger ett särskilt kulturhistoriskt värde och ligger inom riksintresset LM- staden kan bevaras och återanvändas. Kompletterande nybebyggelse på platsen måste anpassas så att riksintresset inte påverkas negativt.

Berit Svedberg
Kulturdirektör

Ann-Charlotte Backlund
Stadsantikvarie

Underlag för beslut

Program för Aspudden och Midsommarkransen. Samrådsförslag oktober 2012. Aspudden och Midsommarkransen. Kulturmiljöutredning 2012-03-15. Nyréns arkitektkontor.

Stadsmuseets kulturhistoriska inventering och kulturhistoriska klassificering.

UTLÅTANDE

Ärendet/Remissen

Stadsbyggnadskontoret har remitterat ärendet till Stadsmuseet för svar senast 28 december 2012.

Ärendets beredning

Ärendet har handlagts av Stadsmuseets kulturmiljöenhet.

Programmet

Stadsbyggnadskontoret har upprättat ett program som anger utgångspunkter och mål för planeringen i Aspudden och Midsommarkransen. Syftet är att utreda vad den centrala stadens utvidgning innebär för området. Fokus ligger, enligt programmet, på behovet av förskolor och skola, grönstruktur samt bebyggelseutveckling och förslår nybebyggelse som skall stärka stadsdelarnas entréer och kopplingarna mellan stadsdelarna. En ny grundskola med plats för 800-900 elever i årskurs F-9 föreslås på fastigheten Brandstegen 1. Fem platser för fristående förskolor anges. Totalt uppskattas att mellan 1300 och 1600 nya bostäder möjliggörs. På flera platser där ny bebyggelse föreslås har en avvägning gjorts mellan naturmiljö och Stockholms tillväxt och på en del platser anger programförfattarna att har uppdraget att skapa nya bostäder vägt tyngre än naturmiljön.

Programmet förslår att nybebyggelsen koncentreras längs nya eller befintliga stadsstråk. Ny bebyggelse föreslås på ett 20 tal olika platser.

Förvaltningens synpunkter

Stadsdelarna Aspudden och Midsommarkransen är inventerade och klassificerade av stadsmuseet. I Midsommarkransen finns ett område av riksintresse för kulturmiljövården, LM-staden. I övrigt finns flera områden av särskilt kulturhistoriskt värde; områdena av tidig stenstadsbebyggelse i Aspudden och Midsommarkransen samt smalhusområdet kring Främlingsvägen. Vidare finns ett antal enskilda byggnader av särskilt kulturhistoriskt värde exempelvis Brännkyrka gymnasium och Aspuddens skola. De två kyrkorna inom området, Uppenbarelskyrkan och St Sigfrids kyrka har synnerligen stora kulturhistoriska värden. Inom planarbetet har en kulturmiljöutredning gjorts som beskriver stadsdelarnas utbyggnadshistoria och stadsbildsmässiga kvaliteter. Kulturförvaltningen efterlyser också en kulturhistorisk konsekvensanalys av förslagen i programmet.

Stadsdelarna präglas av två tydliga utbyggnadsfaser. Den tidiga 1900-tals utbyggnaden med stenhus i delvis slutna kvarter och 1930-40-talets utbyggnad med smalhus och punkthus i park. I grunden ligger P.O. Hallmans terränganpassade planer från 1910-talet som ger stadsbildsmönstret. En stor påverkan på området hade LM-Ericssons etablering i Midsommarkransen 1940 som bland annat gav upphov till en omfattande smalhusbebyggelse. En mycket liten del av bebyggelsen i stadsdelarna är småhus.

Kulturförvaltningen vill betona vikten av att behålla den befintliga strukturen med olika årsringar i området liksom den naturliga topografin. De flesta av förslagen i programmet utgör förtätningar i den befintliga strukturen. Förvaltningen ser möjligheter till detta på flera platser som föreslagits. Det är viktigt att nytillskotten här inordnas i strukturen till placering och volym. På ett par ställen är nybyggnadsområdena frikopplade från det befintliga och här ses möjligheter till helt nya lösningar och former.

Programmet och förvaltningens synpunkter plats för plats (se bilagor)

1,2,3. Större bebyggelseområden föreslås vid på fastigheten Liljeholmen 1:1 vid Hägerstensavfarten och Hägerstensvägen där beräknas 200-260 lägenheter. Här föreslås en friare gestaltungsidé och en egen typologi. En fickpark skall stärka grönsambanden och Hägerstensvägens södra sida mot Nybodadepån trädplanteras. Närmast Essingeleden föreslås en plats för bensinstationen som flyttas från sin nuvarande plats vid korsningen Hägerstenvägen/Kilabergsvägen.

Smalhusen i kvarteret Skoflickaren, uppförda 1942-44 av arkitektduon Haverman & Friberg som äger särskilt kulturhistoriskt värde (grön) och punkthusen närmast Hägerstenvägen är placerade i naturmarken och bör även fortsättningsvis ha ett visst avstånd till kommande nybebyggelse för att områdets kvaliteter i planering och karaktär skall behållas. I övrigt anser kulturförvaltningen att det finns möjligheter till nybebyggelse på platsen.

4. Större nybebyggelse föreslås också vid Kilabergsvägen vid korsningen Hägerstenvägen. Bensinstationen flyttas till nytt läge och befintlig kontorsbyggnad rivs och ersätts med bostäder. En ny byggnad för kontor och eventuellt studentbostäder föreslås mellan Kilabergsvägen och Nybodadepån. En nybyggnad föreslås också söder om Bäckvägen nedanför kvarteret Kastanjen

Nybebyggelsen bör inte sträckas längre än över den redan hårdgjorda ytan i kvarteret Kilaberg. Smalhusen kring Främlingsvägen uppfördes på 1940-talet och har ett särskilt kulturhistoriskt värde (grön). Naturmarken mellan Bäckvägen och Främlingsvägen är viktig för att bibehålla smalhusområdets karaktär och kvaliteter. Den smala obebyggda delen på motstående sida av gatan nedanför kvarteret Kastanjen utgörs av ett kraftfullt och

karaktäristiskt stycke naturmark med mossbelupna hållar och enstaka större lövträd som kulturförvaltningen ser som en tillgång i miljön. Den utgör också tillsammans med torpet Nyborg en sammanhängande miljö som härrör från tiden före stadsdelens utbyggnad. Förvaltningen anser inte att platsen bör bebyggas.

5. På fastigheten Brandstegen 1, f.d. brandstationen, föreslås en skola för 800-900 elever. Den befintliga vagnhallsbyggnaden bevaras och ges skyddsbestämmelser i detaljplan medan resten av brandstationen rivs och ersätts med nya skolbyggnader. En bollsportsanläggning anläggs på skolgården.

Brandstationen uppfördes 1943-44 efter ritningar av arkitekten Gunnar Lené, ansvarig arkitekt vid Stockholms gatukontor. Den uppfördes efter en ändring av den ursprungliga stadsplanen för LM-staden från 1938, där området var tänkt för fortsatt bostadsbyggande. Brandstationen ligger inom riksintresset LM-staden. Det centrala läget och den välformade och tidstypiska arkitekturen och markplaneringen gör anläggningen till en betydelsefull del i stadsdelen. Den viktiga samhällsfunktion som den haft förstärker det kulturhistoriska värdet. Förvaltningen ser att det är möjligt att förändra fastighetens funktion, i programmet anges föreslås skola, men anser att en större del av den befintliga bebyggelsen skall bevaras och ges skyddsbestämmelser i detaljplan. Det är positivt att vagnhallsbyggnaden som står i fonden av Bäckvägen avses bevaras men även byggnaden med det karaktäristiska slangtornet som signalerar brandstation bör bevaras. Även anläggningen i övrigt med bostadsbyggnad mm och anlagd trädgård utgör en värdefull enhet. Förvaltningen ser möjligheter till nybebyggelse på tomten med ett bevarande av hela anläggningen. Eventuell nybebyggelse måste här anpassas på ett sådant sätt att riksintresset LM-staden inte påverkas negativt.

6. På Brännkyrka bollplan föreslås nybebyggelse för 300-360 lägenheter. En fickpark anläggs i området.

Förvaltningen anser att nybebyggelsen är möjlig på platsen men den bör ta hänsyn till och förhålla sig till Brännkyrka gymnasium och angränsande bebyggelse.

Förskolor föreslås på fem ställen.

7. Ivar Vidfamnes gata/Stenkilsgatan som ersätter förskolan som ligger i Aspuddsparken.

8. Öster om Aspuddens skola.

9. Fastlagsvägen vid kvarteret Fiberpennan ersätter en tillfällig förskola.

10. Fastlagsvägen vid kvarteret Reservoarpenan.

11. Tellusborgsvägen, kvarteret Silvergranen 13.

Kulturförvaltningen ser att bebyggelse för förskolor kan prövas på dessa platser.

12. Torsten Alms gata och Vadaren 7 . Ny bostadsbebyggelse ersätter parkeringsgarage. Naturmarken öster där om bebyggs.

Ny bebyggelsen bör följa befintliga bebyggelsetyper i området. Förvaltningen är tveksam till bebyggelse på naturmarken öster om kv Vadaren där befintliga smalhus och punkthus behöver omgärdas av naturmark för att bebyggelsemiljöns värden skall behållas.

13. Området kring Blommensbergsvägen. Ny bebyggelse syftar till att stärka gaturummet. En förutsättning för att platsen skall kunna bebyggas är en flytt av starkströmsledning som ligger i gatan.

Punkthusen kring Sverkersgatan har ett imponerande läge på höjden med naturmark. Förvaltningen anser att bebyggelse kan prövas nedanför höjden på den plana ytan men här måste stor hänsyn tas både till punkthusen på höjden och till Aspuddsparken på andra sidan Blommensbergsvägen. Vid Aspuddens skola och nedanför kvarteret Grågåsen ser förvaltningen möjligheter till nybebyggelse.

14. Alvastravägen. Förtätning med radhusbebyggelse. Förvaltningen anser att detta kan prövas.

15. Erik Segersälls väg/ Olof Skötkonungs väg. Ett mindre tillägg föreslås.

Kulturförvaltningen anser att nybebyggelse kan prövas men den måste ta hänsyn till punkthusen på höjden.

16. Schlytervägen/Sigfridsvägen.

Ny bebyggelse föreslås nedanför kvarteret Spillkråkan och vid den höga bergsskärningen på andra sidan Sigfridsvägen.

Kulturförvaltningen anser att nybebyggelse kan prövas på platsen men precis som anges i programmet, är det här viktigt att nybebyggelsen tydligt samspelar med naturen och topografin.

17. Västra Hägerstensvägen. Ny bebyggelse syftar till att stärka gaturummet mot Hägerstensvägen och sluta gaturummet mot Junkergatan.

Lamellerna i kvarteret Albatrossen byggdes på 1960-talet. Arkitekt var Ernst Grönwall. Byggnaderna är karaktäristiska för sin tillkomsttid liksom också raden av oxlar längs gatan. Området utgör en tidstypisk årsring. Kulturförvaltningen har svårt att se hur en

nybebyggelse längst gatan skulle gestaltas för att de befintliga kvaliteterna skulle bibehållas. En ny bebyggelse utmed Junkergatan ser förvaltningen som möjlig.

18. Pilgrimsvägen/Härbärgesvägen. Ett mindre bostadshus på nuvarande lekplatsen som flyttas till nytt läge.

Kulturförvaltningen ser nybebyggelse som möjlig.

19. Pilgrimsvägen/Vallfartsvägen. Ett bostadshus föreslås.

Kulturförvaltningen anser att nybebyggelse kan prövas.

20. Vallfartsvägen/Bäckvägen.

Nybebyggelser skall stärka stråket mellan Midsommarkransen och Aspudden enligt programmet.

Kulturförvaltningen anser inte att platsen bör bebyggas. Uppenbarelskyrkan är med sin mycket säregna form en av landets märkligaste moderna kyrkor, ett allkonstverk av arkitekten Johannes Olivegren. Från öster och väster upplevs Uppenbarelskyrkans anläggning som en högrest glaskatedral med östfasadens väldiga genombrutna vertikaler som dominerar intrycket exteriört. Kyrkan kräver ett stort respektavstånd och nybebyggelse på denna plats skulle kunna förta anblicken av kyrkan.

21. Bäckvägen/Cedergrensvägen

Enligt programmet kan nybebyggelse på platsen stärka stadsstråket.

Kulturförvaltningen anser att bebyggelse kan prövas på platsen. Det är viktigt att eventuell nybebyggelse tar hänsyn till Uppenbarelskyrkan samt till riksintresset LM-staden.

22. Tellusborgsvägen vid Brännkyrkahallen. Ett nytt bostadshus syftar till att skapa ett tydligt gaturum.

Kulturförvaltningen anser att nybebyggelse kan prövas.

23. Svandammsplan förtydligas med ett nytt bostadshus samt ett mindre torg för att skapa ett tydligt offentligt rum.

Kulturförvaltningen anser inte att platsen bör bebyggas. Platsen kan ses som en entréplats till LM-staden och en förbindelse till Svandammsparken. Platsen är en central plats idag

men behöver vårdas och uppgraderas. Bebyggelse på platsen skulle riskera att negativt påverka riksintresset LM-staden och platsens befintliga kvaliteter.

24. Valsbergs gränd. Bebyggelse skulle innebära bullerdämpning för befintliga hus.

Naturmarken som avgränsar stadsdelen mot Södertäljevägen och utgör en rest av den utsparade naturmarken från stadsdelens utbyggnad. Kulturförvaltningen anser att bebyggelse kan prövas på platsen.

Bilaga

Bilaga till planprogram

Hela programmet finns på www.stockholm.se/detaljplaner